

9. Жук П. Великі громади потраплять до рук «грошових мішків» [Електронний ресурс] / П. Жук.—2016.—Режим доступу до ресурсу:http://zik.ua/news/2016/10/06/petro_zhuk_velyki_gromady_potraplyat_do_ruk_groshovyh_mishkiv_927202

10. Про внесення змін до Конституції України»(щодо децентралізації влади) [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу:<http://zakon.rada.gov.ua/go/656-19>

УДК 336.221.26+336.225

Олександр КУНДИЦЬКИЙ*

ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Анотація. Розглянуто роль і значення податкового навантаження в системі ведення фінансово-господарської діяльності підприємств. Автором акцентується увага на існуючих методиках його обчислення, а також робиться висновок про те, що зниження податкового навантаження у реаліях вітчизняної системи господарювання у значній мірі залежить від розширення оподатковуваної бази в результаті залучення у сферу сплати податків тіньового бізнесу, «розчищення» неплатежів в економіці, зміцнення податкової та фінансової дисципліни.

Станом на сьогоднішній день у вітчизняній економічній науці не практикується використання єдиного терміна, який би характеризував вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємств. Зазвичай, для даної характеристики науковці використовують такі поняття: «податкове навантаження», «податковий тягар», «податкова віддача» «сукупне податкове вилучення», «податковий прес», «тягар обкладання», які, на думку автора, є синонімічними і вибір терміна залежить від смаку. Хотілося б також зазначити, що в Україні ще й досі не розроблено загальноприйнятої методики вирахування не тільки абсолютної, а й відносної величини податкового навантаження підприємств. Хоча значення такого показника на рівні окремого підприємства має надзвичайно важливе для нього значення і це можна пояснити такими причинами:

- показник податкового навантаження застосовується податковими органами для протидії ухиленню від оподаткування та

* **КУНДИЦЬКИЙ Олександр Олександрович** — д.е.н., професор кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка, м.Львів, Україна, skund@ukr.net

застосування схем мінімізації сплати податків, запобігання і виявлення інших правопорушень які належать до компетенції податкової служби;

- податкове навантаження використовується для прийняття рішення відносно вибору організаційно-правової форми господарської діяльності;

- показник податкового навантаження є основним інструментом системи управління оподаткуванням конкретного підприємства в контексті податкового менеджменту, планування й оптимізації;

- податкове навантаження дозволяє аналізувати варіанти вибору оподаткування в розрізі основної та спрощеної системи для малих підприємств.

Отже, важливість розрахунку вищезгадуваного показника є однозначно необхідною умовою особливо при плануванні основних напрямків діяльності підприємств, що в кінцевому результаті має сприяти покращанню їх фінансових результатів. Також потрібно зазначити, що податкове навантаження має важливість з погляду управління податками й може виступати безпосереднім об'єктом цього управління. Таким чином, податкове навантаження на мікрорівні — це показник, що дозволяє кількісно порівняти результати взаємодії суб'єктів податкових відносин. Для цього науковці розробили кілька підходів щодо оцінювання рівня податкового навантаження. Виділимо, на наш погляд, найбільш значущі, а саме:

Методика Л.В. Попова, якою пропонується розраховувати абсолютне і відносне податкове навантаження на підприємство. Це дозволяє досить повно оцінити рівень впливу системи оподаткування на кінцеві результати діяльності підприємства. Крім того, дана методика дозволяє зіставляти рівень податкового навантаження у підприємств суміжних галузей. Коефіцієнт податкового навантаження показує, у скільки разів сумарна величина сплачених податків відрізняється від прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства.

В основі методики М.Н. Крейніної покладено зіставлення податку та джерел його сплати. Кожна група податків залежно від джерела, за рахунок якого вони сплачуються, має свій критерій оцінки податкового навантаження. Даний підхід також заперечує загальноприйнятну думку, що податки, які включаються у собівартість, вигідні підприємству, так як зменшують прибуток і, відповідно, суму податку на прибуток. Аргументується це тим, що за зниження прибутку «розплачується» як саме підприємство,

отримуючи менше вільних фінансових ресурсів, так і бюджет, який одержує менші суми податку. Спільний знаменник, до якого відповідно до цього підходом можна привести суму всіх податків, — прибуток підприємства. Автор пропонує за основу брати ситуацію за якої підприємство взагалі не платить податків і порівнювати її з реальною.

Визначення податкового навантаження як частки відданої державі доданої вартості, створеної на окремому підприємстві покладено в основу запропонованої методики А. Кадушіна та Н. Михайлової. На їхню думку, додана вартість є джерелом доходу підприємства і, відповідно, джерелом сплати податків. Таким чином, податок порівнюється з джерелом сплати.

Цей показник дозволяє «усереднити» оцінку податкового навантаження для різних типів виробництв, тобто забезпечує порівнянність податкового тягара для різних економічних структур.

Застосування виручки як бази для обчислення податкового навантаження, на думку Е.А. Кірова, є неправильно. Перш за все необхідно розрізнити абсолютну і відносну його величину. Так абсолютна податкове навантаження — це податки і страхові внески, що підлягають перерахуванню до бюджету і в позабюджетні фонди, тобто абсолютна величина податкових зобов'язань господарюючих суб'єктів. У цей показник включаються фактично внесені в бюджет податкові платежі і перераховані у позабюджетні фонди організаційні страхові внески, а також недоїмка за даними платежами. Однак абсолютне податкове навантаження не відображає напруженість податкових зобов'язань, тому Е.А. Кірова пропонує використовувати показник відносного податкового навантаження під яким розуміється відношення абсолютного податкового навантаження до новоствореної вартості. У даному випадку мається на увазі частка податків і страхових внесків, включаючи недоїмку, у новоствореній вартості.

Ототожнення податкового навантаження з кількістю та структурою податків та інших обов'язкових платежів, а також — механізмом їхнього стягнення є основою методики М.І. Литвина.

Показник податкового навантаження в даному випадку розраховується за формулою:

$$T = ST : TV \times 100 \%, \quad (1)$$

де ST — сума податків;

TV — сума джерела коштів для сплати.

Як бачимо економічною наукою розроблено чимало підходів до визначення податкового навантаження. Проте, перш ніж при-

ступити до відбору якоїсь конкретної методики, потрібно реально уявляти, що для повноцінного аналізу потрібно показник, який би пов'язував величину податкового тягаря підприємств з можливостями їх розвитку на основі самофінансування. У той же час слід пам'ятати, що зниження податкового навантаження у реаліях вітчизняної системи господарювання в значній мірі залежить від розширення оподатковуваної бази в результаті залучення у сферу сплати податків тіньового бізнесу, «розчищення» неплатежів в економіці, зміцнення податкової та фінансової дисципліни.

УДК 338.242

Василь ЛАГУТІН*

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено теоретичні та прикладні аспекти стратегії державного регулювання внутрішнього ринку в Україні. Проаналізовано стратегічні пріоритети державного впливу на розвиток вітчизняного внутрішнього ринку: підтримка національної конкурентоспроможності, розвиток конкуренції, захист прав споживачів.

Ринок як найважливіший елемент генерування суспільного багатства ефективно функціонує лише за умови дієвого державного регулювання. У сучасних умовах в Україні існує нагальна потреба у розробці й ефективній реалізації системи державного регулювання внутрішнього ринку. Ефективне державне регулювання — необхідна складова переходу до розвиненого внутрішнього ринку в Україні. У західній економічній науці ще з 70-х рр. ХХ ст. як окремий напрямок розвивається — теорія регулювання [1; 2]. Йдеться, насамперед, про регулюючу роль держави, спрямовану на стимулювання прогресивних процесів на внутрішньому ринку на основі розроблення і реалізації державної економічної політики.

Мета даної публікації — дослідити теоретичні принципи та практичні підходи до формування економічної стратегії розвитку

* **ЛАГУТІН Василь Дмитрович** — д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та конкурентної політики Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ, Україна, Lagutin-vd@ukr.net